

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ülkemizde bugün tarım, üretim maliyetlerinin yükselmesi, gelirlerin azalması ve piyasa dengesizlikleri nedeniyle tarihinin en zor dönemlerinden birini yaşamaktadır. Özellikle Muğla ili başta olmak üzere tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde çiftçiler, akaryakıt fiyatlarındaki artış, gübre, ilaç ve sulama maliyetlerinin katlanması nedeniyle üretimden uzaklaşma noktasına gelmiştir. Çiftçinin alın teriyle yetiştirdiği ürün, tarlada yok pahasına el değiştirirken; tüketiciye ulaştığında aracı zincirleri nedeniyle üç katına varan fiyatlara satılmaktadır. Bu tablo hem üreticiyi hem tüketiciyi mağdur eden yapısal bir adaletsizliğe dönüşmüştür.

Tarım sektörünün sürdürülebilirliği, sadece ekonomik bir gereklilik değil, aynı zamanda gıda güvenliği ve kırsal istikrar açısından stratejik bir zorunluluktur. Ancak mevcut durumda küçük üretici, yüksek maliyetler ve düşük gelir sarmalına hapsolmuş, birçoğu borç yükü nedeniyle toprağını terk etmek zorunda kalmıştır. Mazot, gübre ve ilaç fiyatlarındaki artışın yanı sıra, ürünün simsarlar aracılığıyla satılması çiftçinin gelirini eritirken, tüketiciye pahalı gıda olarak geri dönmektedir.

Son yıllarda yapılan akademik araştırmalar ve saha raporları, Türkiye’de tarımın giderek “üretimden kopuş” sürecine girdiğini göstermektedir. Çiftçiler, yüksek girdi maliyetleriyle baş edemez hale gelirken, üretici-tüketici zincirindeki adaletsiz gelir dağılımı tarımsal yapıyı kırılganlaştırmıştır. Gıda arz zincirinin kontrolü, üreticiden çok aracılara ve toptancı sistemine geçmiş; bu durum hem kırsal ekonominin çöküşünü hızlandırmış hem de kentlerde gıda fiyatlarını istikrarsızlaştırmıştır. Tarımsal üretim artık bir geçim faaliyetinden ziyade, riski yüksek ve kazancı azalan bir uğraş haline gelmiştir. Bu tablo yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyolojik bir erozyonun da göstergesidir: köy boşalmakta, tarım tecrübesi kaybolmakta, genç nüfus toprağa değil şehre yönelmektedir.

Bu bağlamda, çiftçilerin üretim sürecinde karşılaştığı ekonomik baskıların, aracı sisteminin yarattığı fiyat çarpıklıklarının, devlet desteklerinin yetersizliğinin ve bu durumun bölgesel kalkınma üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla bir Meclis Araştırması açılması büyük önem taşımaktadır.

Süreyya Öneş Derici
Muğla Milletvekili

GEREKÇE

Muğla ili, Türkiye'nin tarımsal çeşitlilik açısından en zengin bölgelerinden biridir. Zeytincilik, narenciyecilik, sebze ve örtü altı üretimi gibi faaliyetler hem yerel hem de ulusal ölçekte ciddi bir ekonomik değere sahiptir. Ancak son yıllarda tarımsal girdi maliyetleri, üretici gelirini aşındırmış, birçok çiftçi üretimden çekilme noktasına gelmiştir. Tarımın ticarileşmiş aracılık sistemine teslim edilmesi, üretici ile tüketici arasında uçurum yaratmıştır.

Tarım Kredi Kooperatifleri ve Tarım Bakanlığı desteklerinin uygulamada eşitsiz ve etkisiz biçimde dağılması, çiftçilerin maliyet yükünü hafifletmekte yetersiz kalmıştır. Aynı zamanda, plansız ithalat politikaları yerli üreticiyi rekabet edemez hale getirmiştir. Bu tablo hem kırsal yoksulluğu derinleştirmekte hem de gıda fiyatlarının artışıyla kentlerdeki geçim sıkıntısını büyötmektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ve Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre, son beş yılda tarımsal girdi fiyat endeksi yüzde 650 artış göstermiştir. 2020 yılında litre başına 6 lira olan motorin fiyatı 2025 itibarıyla 45 lirayı aşmış, amonyum sülfat gibi temel gübrelerin ton fiyatı 1.800 liradan 18.000 liraya kadar çıkmıştır. Buna karşın üretici fiyat endeksi aynı dönemde yalnızca yüzde 220 artmıştır. Bu fark, çiftçinin reel gelirini ciddi biçimde düşürmüştür; Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) verilerine göre 2024 yılında 123 bin çiftçi tarımsal faaliyeti tamamen bırakmıştır. Muğla özelinde ise son üç yılda tarımsal üretim yapan hane sayısı yüzde 17 oranında azalmış, zeytin üreticisinin yüzde 62'si borç yükü altında kalmıştır.

Bu nedenlerle; tarımsal üretimdeki maliyet-fiyat dengesizliğinin nedenlerinin, aracı sisteminin işleyişinin, devlet desteklerinin bölgesel dağılımının ve üreticinin gelir kaybının tespit edilmesi; kalıcı ve adil bir tarım politikası oluşturulması amacıyla Anayasa'nın 98'inci, TBMM İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ederiz.

Süleyman Özdoğan	İstanbul Mu	
Mahmut Tuncel	Sarıyer Mu	
A. Sibel Yarıkoçer	İstanbul	
Burhan Güler	Azad	
Seyit Tuncel	Diy. Mu	
UZAY KARASU	Sivas Mu	
TEREK ARPACI	GENİLLİ Mu.	
Karhan Ak	Bursa	
Neil Giler	Kocaeli	
İmit Ögble	İzmir Mu.	
Cezem ÖZCAN	Manisa	
Namik TAN	İstanbul	
Hilmi Yılmaz Halk	İsparta	
Hasan Özhirir	Bursa	
Gökçe ÖSKEN	İzmir	
Cemal Uzun	Manisa	
Sibel Sümer	Tekir	
Volih ÖZCAN	DÜZCE	
Seyit TORUN	OROS	
Ayhan KARUP	Adana	
A. Tuncay ÖZCAN	İzmir	

